

ONU ȘI ROLUL EI ÎN DOMENIUL PREVENIRII ȘI COMBATERII CRIMINALITĂȚII

Igor CIOBANU

Catedra Drept Penal și Criminologie

The article represents an analysis of the UN's role in the domain of preventing and fighting delinquency. The author gives a short overview of UN's activity in the mentioned domain. All UN's preoccupations referring to the domain of preventing and fighting delinquency found there materialization in some main directions, for the fulfillment of which is mostly responsible the UN Commission for crime prevention of penal justice. The author also presents the most important Institutes with a rich criminological potential and equipment.

Cel mai important rol în lupta împotriva criminalității la nivel internațional aparține Organizației Națiunilor Unite, care, prin Rezoluțiile nr.155 (VI) din 1948 și nr.415 (V) din 1950, și-a asumat o principală sarcină – *prevenirea criminalității și tratamentul delincvenților*. Prin aceste Rezoluții, în cadrul ECOSOC a fost înființată inițial o secție administrativă numită „*Secțiunea apărării sociale*”, transformată ulterior în „*Serviciul prevenirii crimei și al justiției penale*”. La fel, prin Rezoluția nr.415 (V) din 1950, atribuțiile Comisiei internaționale pentru penitenciare au fost preluate de ECOSOC, care a creat în cadrul Secretariatului său *Comitetul consultativ special de experți în problemele criminalității*, transformat ulterior în *Divizia pentru justiție penală și prevenirea criminalității*.

Printre ultimele modificări structurale se înscriu cele din 1992, când prin Rezoluția 1/92 a ECOSOC apare *Comisia Națiunilor Unite pentru prevenirea criminalității și justiție penală*, formată din specialiști din 40 de state membre ale ONU.

Tot din inițiativa ONU, începând cu anul 1950 se organizează la fiecare cinci ani congrese specializate în domeniul prevenirii criminalității și tratamentului delincvenților. Ex-URSS a participat la aceste congrese din 1960.

Prin Rezoluția nr.3021 din 18 decembrie 1972 Adunarea Generală a ONU invită statele membre să informeze secretariatul său despre starea criminalității din țara lor, precum și despre măsurile întreprinse în lupta împotriva ei.

Începând cu anul 1976, ONU trimite statelor membre anchete speciale în care urmează a fi descrise zece tipuri de fapte infracționale (ca, de exemplu, omorul premeditat, vătămarea integrității corporale, infracțiuni sexuale, tâlhării (jafuri), furturi etc.), precum și numărul total de crime înregistrate, descoperite și judecate. Pentru prima dată răspunsurile au fost prezentate de 64 de state membre pentru perioada anilor 1970-1975. Rezultatele anchetelor au primit denumirea de *Prima Evidență a Criminalității*, fiind expuse în raportul Secretarului General la cea de-a 32-a sesiune a ONU.

Pe următoarea perioadă, anii 1975-1980, informațiile au fost prezentate de guvernele a 70 de state membre. În baza acestor informații, Congresul al VII-lea al ONU pentru prevenirea crimei și tratamentul delincvenților, desfășurat la Milano în 1985, a elaborat „*Principiile directe referitoare la prevenirea crimei și la justiție penală în contextul dezvoltării și al unei noi ordini economice internaționale*” [1].

La următoarea evidență a criminalității, pentru perioada anilor 1980-1986, au participat 95 de state membre, inclusiv ex-URSS. Rezultatele obținute au fost expuse la Congresul al VIII-lea al ONU pentru prevenirea crimei și tratamentul delincvenților, desfășurat la Havana în 1990 (27 august – 7 septembrie), iar în baza acestora a fost adoptată Rezoluția „*Prevenirea crimei și justiția penală în contextul dezvoltării realității și perspectivei cooperării internaționale*”.

Începând cu anul 1986, ONU a elaborat o nouă anchetă, compusă din patru secțiuni: poliția, procuratura, judecata și închisoarea (la diverse etape se urmărea numărul de crime și persoane care le-au comis; persoanele deferite justiției, judecate și condamnate; crimele comise cu intenție și din imprudență etc.). Pentru perioada anilor 1986-1990, informații au parvenit din partea a 100 de state membre. Pentru prima dată la această acțiune de proporții au participat și fostele republici unionale: Moldova, Armenia, Belarus, Lituania, Letonia, Rusia, Estonia și Tadjikistan [2]. Rezultatele au fost expuse la Congresul al IX-lea al ONU pentru prevenirea crimei și tratamentul delincvenților, desfășurat la Cairo în 1995 (29 aprilie – 8 mai). Congresul a adoptat, prin

consens, un număr de 10 rezoluții, axate pe „Cooperarea internațională și asistența tehnică practică în vederea consolidării primatului dreptului: promovarea Programului Națiunilor Unite pentru prevenirea crimei și justiție penală”.

Astfel, toate preocupările ONU în domeniul prevenirii și combaterii criminalității și-au găsit realizare în următoarele *direcții prioritare*:

1) respectarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale expuse în Declarația Universală a Drepturilor Omului, adoptată de Adunarea Generală a ONU la 10 decembrie 1948;

2) prevenirea crimei și îmbunătățirea activității tuturor organelor care asigură realizarea politicilor penale naționale;

3) situarea prevenirii criminalității în centrul politicii penale a statelor membre (acest obiectiv primordial a fost pe larg expus în „Principiile directoare referitoare la prevenirea crimei și la justiție penală în contextul dezvoltării și al unei noi ordini economice internaționale”);

4) respectarea drepturilor omului în timpul executării pedepsei (în acest sens, cele mai importante documente ale ONU sunt: a) „Ansamblul de reguli minime pentru tratamentul deținuților”, aprobat prin Rezoluția nr.663 C(XXIV) din 31 iulie 1955 a ECOSOC; b) „Dispoziții cu privire la asigurarea aplicării efective a Ansamblului de reguli minime pentru tratamentul deținuților (1984/47)”, adoptate de ECOSOC la 25 mai 1984 și aprobate prin Rezoluția nr.39/118 a Adunării Generale a ONU și c) „Ansamblul de principii pentru protejarea tuturor persoanelor supuse unei forme oarecare de detenție sau încarcerare”, adoptat la a 76-a Sesiune plenară a ONU din 9 decembrie 1988 [3]);

5) acordarea de ajutor tehnic țărilor în curs de dezvoltare;

6) crearea mecanismelor naționale de implicare cât mai largă a populației în lupta împotriva criminalității;

7) criminalitatea juvenilă și justiția penală pentru minori – direcție prioritară primordială în prevenirea și combaterea generală a criminalității (în acest sens, un rol important revine „Ansamblului de reguli minime ale Națiunilor Unite cu privire la administrarea justiției pentru minori” (Regulile de la Beijing), adoptat prin Rezoluția nr.40/33 din 29 noiembrie 1985 a Adunării Generale a ONU [4]);

8) protecția victimelor infracțiunilor prin introducerea unor principii adecvate în justiția penală (în cadrul protecției victimelor un rol deosebit revine „Declarației principiilor fundamentale ale justiției referitoare la victimele criminalității și la victimele abuzului de putere”, adoptată prin Rezoluția nr.40/43 din 29 noiembrie 1985 a Adunării Generale a ONU [5]);

9) introducerea unor reguli pentru conduita reprezentanților organelor de drept (cele mai efective documente internaționale în acest sens sunt „Codul de conduită pentru responsabilii cu aplicarea legilor”, adoptat prin Rezoluția nr.34/169 a Adunării Generale a ONU la 17 decembrie 1979 și „Principiile directoare pentru aplicarea eficace a Codului de conduită...”, adoptate prin Rezoluția nr.1989/61 din 24 mai 1986 a ECOSOC);

10) stabilirea unei strânse legături între prevenția crimei și înfăptuirea justiției penale, în contextul globalizării și a noii ordini economice mondiale (un pas important în această direcție aparține „Declarației asupra dreptului de dezvoltare”, adoptată prin Rezoluția nr.41/128 din 4 decembrie 1985 a Adunării Generale a ONU);

11) îmbinarea rațională a măsurilor privative de libertate cu cele neprivative de libertate și lărgirea spectrului măsurilor neprivative de libertate, pentru prevenirea și combaterea criminalității (în acest sens un rol important revine „Regulilor minimale ale Națiunilor Unite pentru elaborarea unor măsuri neprivative de libertate” (Regulile de la Tokyo), adoptate prin Rezoluția nr.45/100 a Adunării Generale a ONU din 14 decembrie 1990” [6]).

În realizarea acestor direcții prioritare sunt implicate mai multe structuri din cadrul ONU, dintre care un rol aparte îi revine „Serviciului (în alte izvoare – Diviziei – *n.n*) de prevenție a crimei și al justiției penale”, care funcționează la Viena în cadrul „Centrului pentru dezvoltare socială și afaceri umanitare”, direct subordonat „Departamentului afacerilor economice și sociale internaționale”.

Serviciul (Divizia), fiind format dintr-un număr de 13 experți (numărul lor poate crește până la 250 de persoane în perioada organizării congreselor specializate ale ONU), conlucrează cu guvernele statelor membre, fie prin intermediul miniștrilor afacerilor externe, fie pe calea notelor verbale ale corespondenților naționali, pentru țările în care aceștia există.

Efectele influenței ONU prin intermediul programelor și măsurilor de prevenire și politică penală inițiate asupra evoluției fenomenului criminalității nu pot apărea ca vizibile decât pe termen lung [7].

Pentru o mai bună realizare a acestor programe și măsuri au fost create și *serviciile consultative interregionale*, ai căror consilieri realizează, la cererea guvernelor unor țări membre, diverse acțiuni: furnizarea

datelor privind evaluarea tendințelor criminalității; identificarea domeniilor prioritare ale criminalității și luptei împotriva acesteia; acordarea asistenței tehnice pentru realizarea unor programe naționale sau integrarea acestora în programele generale, sociale, economice etc.; acordarea de ajutor în formarea personalului justiției penale în dependență de situația social-economică și politică concretă a fiecărei țări membre.

În structurile ONU există și multe alte organe care în mod direct sau indirect participă la opera de prevenire și profilaxie a criminalității. Spre exemplu, „*Divizia de narcotice și droguri*”, care se consacră prevenirii și reprimării crimelor privind narcoticele și drogurile. Aceasta își desfășoară activitatea în strânsă legătură cu institutele regionale și interregionale de prevenire a criminalității și tratament al delincvenților, în concordanță cu diferite tratate internaționale existente.

În acest sens, un document internațional major îl constituie *Convenția de la Viena împotriva traficului de droguri*, adoptată la 20 decembrie 1988 și intrată în vigoare în anul 1990. Către sfârșitul anului 1992 la Convenție aderaseră deja 106 state [8], astfel existând o mare speranță în armonizarea legislațiilor penale naționale în domeniul vizat.

Principala contribuție a ONU în domeniul luptei împotriva criminalității se realizează prin intermediul *Institutilor regionale și interregionale de criminologie*, situate pe toate meridianele planetei, care cu regularitate cincinală organizează și desfășoară *Congrese specializate ale ONU privind prevenirea crimei și tratamentul delincvenților*.

Cele mai importante institute cu un bogat potențial și echipament criminologic sunt:

1) Institutul Națiunilor Unite din Asia [9] – *UNAFEI* (United Nation Asia et Far Vest for the Prevention of crime and the treatment of offenders), creat în anul 1963 la *Fuche – Tokyo*. Începând cu anul creării, Institutul a organizat și a lansat numeroase proiecte de cercetare în domeniul criminalității, privind tendințele și particularitățile acesteia, precum și a elaborat programe viabile privind profilaxia și combaterea manifestărilor criminale. Spre exemplu, numai în anul 1980 acest Institut a organizat 60 de seminarii pentru 45 de țări din zona geografică pentru care a fost înființat, cu participarea a circa 1.300 de specialiști. Din anul 1983 se axează pe teme importante și actuale, ca: criminalitatea legată de droguri; eficacitatea și echitabilitatea justiției penale; tratamentul penal prin intermediul comunității; tinerii și justiția penală [10];

2) Institutul latino-american al Națiunilor Unite – *ILANUD* (Institutio Latinoamericano de la Naciones Unidas para la Prevencios del delito y Tratamiento del delincuente), creat în 1975 la *San Jose – Costa Rica*. Acest Institut, creat pentru statele din bazinul latino-american, a întreprins numeroase studii orientate spre: programe de cooperare; seminarii și cursuri de formare a personalului penitenciar; colocvii pe diverse teme de prevenire și profilaxie; probațiunea și măsurile care pot fi asociate cu aceasta etc. Cu diverse ocazii, reprezentanții Institutului au prezentat cercetări originale întreprinse în zona Caraibilor și a Americii Latine, urmând să răspundă la întrebarea dacă dreptul de tip anglo-saxon sau de tip european are vreun efect particular asupra numărului și a duratei detenției preventive;

3) Institutul Helsinki al Națiunilor Unite – *HEUNI* (Helsinki Europeans United Nation Institute) a fost creat în anul 1983, purtând denumirea orașului care l-a găzduit. În 1993 acesta a fost modificat în Institutul European pentru Controlul și Prevenirea Criminalității, al cărui principal scop este schimbul regional de informații în domeniul prevenirii și controlului criminalității între țările europene. Acest scop se realizează prin corelarea cu activitatea organismelor de profil din structurile Consiliului European, direcțiile fundamentale de acțiune fiind:

- omogenizarea și coordonarea diferitelor modele de strategii ale politicii penale promovate în statele membre ale CE;

- asigurarea respectării depline a drepturilor omului și libertăților fundamentale în cadrul programelor de luptă împotriva criminalității;

- simplificarea, optimizarea, creșterea eficienței și echității activității justiției penale;

- elaborarea căilor și mijloacelor care ar asigura reorientarea și integrarea politicii penale a fostelor țări socialiste în viziunile practicate de ONU în materia prevenirii infracțiunilor și a perfecționării justiției penale [11].

4) Institutul Națiunilor Unite de la Roma – *UNSDRI* (United Nation Social Defence Researde Institute), creat la Roma în anul 1968. Acesta se consideră ca cel mai bine echipat din toate, având ca principal obiectiv formarea politicilor și practicilor în materia prevenirii și a controlului delincvenței juvenile și a criminalității adulte. Institutul întreprinde numeroase cercetări, organizând studii de teren în colaborare cu statele membre ale Europei [12].

În anul 1950, Consiliul General al Națiunilor Unite a hotărât convocarea, odată la 5 ani, a *Congreselor Internaționale pentru Prevenirea Crimei și Tratatamentul Delincvenților* care, din 1951, a preluat problematica Comisiei de Drept Internațional și Penitenciar.

Referințe:

1. „Principiile directoare...”. - În: Ciobanu I. Criminologie. Vol.II. - Chișinău: Cartdidact, 2004, p.268-284.
2. Желудков А. Криминология: Конспект лекций. - Москва, с.63-64.
3. „Ansamblul de principii...”. - În: Ciobanu I. Criminologie. Vol.II. - Chișinău, Cartdidact, 2004, p.212-224.
4. „Ansamblul regulilor ... pentru minori”. - În: Ciobanu I. Criminologie. - Vol.II. - Chișinău: Cartdidact, 2004, p.238-249.
5. „Declarația principiilor...”. - În: Ciobanu I. Criminologie. Vol.II. - Chișinău: Cartdidact, 2004, p.264-267.
6. Ungureanu A. Prelegeri de criminologie. - Iași: Cugetarea, 1999, p.291-293.
7. Giurgiu N. Elemente de criminologie. - Iași: Chemarea, 1992, p.227.
8. Nistoreanu Gh., Păun C. Criminologie. - București: Editura Didactică și Pedagogică, 1995, p.308.
9. Toate institutele și congresele din acest domeniu sunt consacrate „prevenirii criminalității și tratamentului delincvenților” – *n.n.*
10. Institutele..., expuse după Narcis Giurgiu. Op. cit, p.224-228.
11. Ungureanu A. Op. cit., p.294.
12. Houchon G. Enciclopedie de la Criminologie. 2-ime parte, Ecole de criminologie. - Lonvain-la-Nauve, 1984, p.20.

Prezentat la 26.02.2007